



## GULATING LAGMANNSRETT

### KJENNELSE

---

**Avsagt:** 04.02.2026

**Saksnr.:** 26-002932ASK-GULA/AVD1

**Dommere:**

Lagdommer  
Lagdommer  
Lagdommer

Arild Oma  
Stig Sjong  
Carl Petter Martinsen

---

Ankemotpart

Engebø Rutile And Garnet  
AS

Advokat Marie Agerup  
Kildahl  
Advokat Thomas  
Sassan Farhang

Ankende part  
Ankende part

Natur og Ungdom  
Norges Naturvernforbund

Advokat Amund Noss  
Advokat Asle Bjelland

Saken gjelder krav om avvisning av sak om midlertidig forføyning.

## Kort om sakens bakgrunn

Sogn og Fjordane tingrett avsa 10. november 2025 kjennelse med slik slutning:

1. Begjæringen om midlertidig forføyning tas ikke til følge.
2. Norges Naturvernforbund og Natur og Ungdom dømmes in solidum til å erstatte sakskostnadene til Engebø Rutile and Garnet AS med 2 500 000 – tomillionerfemhundretusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynning av kjennelsen.

Tingretten har gitt følgende beskrivelse av sakens parter, sakens foranledning og saksanlegget for tingretten:

### 1.1 Sakens parter

Saksøkerne, Norges Naturvernforbund og Natur og Ungdom (heretter «Miljøorganisasjonene»), er ideelle miljøorganisasjoner som arbeider for vern av natur, klima og miljø.

Engebø Rutile and Garnet AS (heretter «ERG») er et heleid datterselskap av det børsnoterte selskapet Nordic Mining ASA, og driver gruvedrift med mineralutvinning fra Engebøfjellet i Sunnfjord kommune.

### 1.2 Sakens foranledning

Miljøorganisasjonene tok 22. november 2022 ut stevning mot staten med påstand om at fire tillatelser;

- Kongelig resolusjon av 19. februar 2016
- Klima- og Miljødepartementets vedtak av 23. november 2021
- Nærings- og fiskeridepartementets vedtak av 6. mai 2022
- Miljødirektoratets vedtak av 23. juni 2023

ble kjent ugyldige.

Det ble gjort gjeldende flere alternative påstandsgrunnlag. I tillegg til at vedtakene ble anført å være i strid med vannforskriften og vanndirektivet, anførte miljøorganisasjonene at spørsmålet om alternative driftsformer uten sjødeponi var mangelfullt utredet, at det var lagt til grunn uforsvarlige prognoser om miljøkonsekvensene av sjødeponiet, og at mineralforskriftens krav til avfallshåndteringsplan ikke var overholdt.

Oslo tingrett behandlet saken over ti rettsdager i september og oktober 2023 og avsa 10. januar 2024 dom hvor staten ble frifunnet.

Miljøorganisasjonene anket dommen til Borgarting lagmannsrett og fastholdt anførselen om at vedtakene er strid med vannforskriften og vanndirektivet.

Lagmannsretten besluttet å innhente rådgivende uttalelse fra EFTA-domstolen vedrørende sakens EØS-rettslige sider. EFTA-domstolen avsa 5. mars 2025 dom om tolkningen av vanndirektivet.

Ankeforhandling ble holdt fra 10. til 12. juni 2025. Borgarting lagmannsrett avsa 12. august 2025 dom hvor samtlige vedtak ble kjent ugyldige.

Staten anket 15. september 2025 lagmannsrettens dom til Høyesterett. Miljøorganisasjonene innga anketilsvar 8. oktober 2025. Høyesterett har per dags dato ikke tatt stilling til anken.

### 1.3 Saksanlegg for Sogn og Fjordane tingrett

Miljøorganisasjonene fremsatte begjæring om midlertidig forføyning til Sogn og Fjordane tingrett 26. august 2025. Saksøkt etter begjæringen er ERG. Begjæringen ble fremsatt i kjølvannet av lagmannsrettens dom, hvor blant annet ERGs utslippstillatelse ble kjent ugyldig, samt en børsmelding fra Nordic Mining ASA samme dag som lagmannsrettens dom ble avsagt. Det fremgikk av børsmeldingen at selskapet ikke var part i saken og at driften ville fortsette som normalt.

ERG innga tilsvaret til begjæringen 25. september 2025.

Staten, ved Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet, begjærte partshjelp for ERG 30. september 2025 og innga prosesskrift med anførsler 9. oktober 2025.

Saken ble behandlet i Sogn og Fjordane tingrett i Førde fra 13. til 17. oktober 2025. [...]

Lagmannsretten tilføyer at Høyesteretts ankeutvalg 1. desember 2025 besluttet å fremme statens anke over Borgarting lagmannsretts dom i ugyldighetssøksmålet til behandling i Høyesterett. Ankebehandling er berammet fra 27. april til 5. mai 2026.

Norges Naturvernforbund og Natur og Ungdom (heretter miljøorganisasjonene) har anket Sogn og Fjordane tingretts kjennelse i sin helhet. Engebø Rutil og Garnet AS (heretter ERG) har inngitt særskilt anke over sakskostnadsavgjørelsen. I tilsvaret til miljøorganisasjonenes anke har ERG prinsipalt krevd saken avvist med henvisning til at saken gjelder offentligrettslige forhold og staten skulle vært gjort til part. Lagmannsretten nevner for helhetens skyld at det ikke ble fremsatt tilsvarende krav da saken var til behandling i tingretten.

Ved lagmannsrettens brev til partene 13. januar 2026 fikk miljøorganisasjonene frist for å inngi merknader til avvisningsspørsmålet. Det ble samtidig opplyst om at lagmannsretten deretter ville ta stilling til avvisningsspørsmålet etter skriftlig behandling. Miljøorganisasjonene har kommet med merknader innen den fastsatte fristen. ERG og

miljøorganisasjonene har etter dette inngitt to prosesskriv hver med ytterligere merknader, senest 1. februar 2026.

Lagmannsretten skal i denne kjennelsen ta stilling til avvisningsspørsmålet. Spørsmålet anses tilstrekkelig opplyst og klart til avgjørelse.

Av tidshensyn besluttet forberedende dommer i brevet 13. januar 2026 at for det tilfellet saken ikke avvises, skal det avholdes muntlig forhandling i forføyningssaken, jf. tvisteloven § 29-15 andre ledd. Muntlig forhandling er forårsberammet over fem dager med oppstart 23. februar 2026.

### **Partenes påstander og grunnlaget for disse**

*Engebø Rutile and Garnet AS* har i hovedtrekk gjort gjeldende:

Forføyningssaken gjelder et offentligrettslig forhold hvor staten må være part.

Det gjelder ikke en ubetinget adgang til prejudisiell prøving av et forvaltningsvedtaks gyldighet i saker mellom private, jf. HR-2000-594 og Jens Edvin A. Skoghøy, Jussens Venner nr. 6/2002 side 345–359, punkt 2.2.

Det er ikke holdepunkter for at HR-2000-594 er fraveket i forbindelse med vedtakelsen av tvisteloven. Lovgiver har ubetinget sluttet seg til avgjørelsen, jf. NOU 2001:32 B side 654 og Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) side 367. Dette er også lagt til grunn i rettspraksis og juridisk teori. Fra rettspraksis vises det til HR-2004-1930-A avsnitt 27, HR-2015-1153-A avsnitt 30 og LB-2021-176614. Fra juridisk teori vises det til Jens Edvin A. Skoghøy, *Tvisteløsning*, 4. utgave, side 465, Tore Schei mfl., *Tvisteloven: Kommentarutgave*, § 1-3 note 3.6, og Inge Lorange Backer, *Lov og Rett* nr. 2/2008 side 67–80, punkt 2. Avgjørelsen i Rt-1987-538 (Burhøns II) gir ikke veiledning for vår sak.

Grunnlaget for at ERG skal forbys å deponere restminerale i Førdefjorden er at tillatelsen angivelig er ugyldig. Spørsmålet om forbud bør da ikke kunne løsrives fra gyldighetsspørsmålet. Kravet om midlertidig forføyning vil i slike tilfeller måtte anses som et offentligrettslig rettsforhold. Videre har det offentlige en klar interesse i sakens utfall og kan bistå til å belyse både faktum, praksis og relevante hensyn. Dersom miljøorganisasjonene tar ut søksmål kun mot ERG med påstand om at ERG må stanse deponeringen, vil søksmålet måtte avvises fordi det gjelder et offentligrettslig forhold, sml. LB-2021-176614. Det er ingen hensyn som tilsier at dette skal stille seg annerledes i forføyningssaken. Tvisteloven § 1-5 gjelder også i forføyningssaker, jf. HR-2005-1442-U. Kravet om at ERG skal forbys å deponere restminerale i Førdefjorden er så nært knyttet til spørsmålet om vedtakets gyldighet at det ikke kan fremmes uten at begjæringen også rettes mot staten. Det er i denne sammenhengen uten betydning at det er tatt ut et parallelt søksmål mot staten om gyldigheten av utslippstillatelsen.

At forføyningssaken gjelder et offentligrettslig forhold underbygges ytterligere av at saken er et resultat av at forvaltningen ikke har trukket ERGs tillatelser tilbake. Begjæringen om midlertidig forføyning er gjennomgående begrunnet med at staten ikke oppfyller sine EØS-rettslige forpliktelser, herunder reparasjonsplikten. Dersom lagmannsretten mot formodning skulle ta anførselene til følge og komme til at domstolen har en rett og plikt til å treffe en realitetsavgjørelse i saken, vil det være uheldig at staten ikke er part.

Denne saken er av en annen karakter enn saker hvor det typisk er nødvendig med en prejudisiell prøving av et forvaltningsvedtak for at private skal kunne ivareta sine interesser, jf. LE-2005-158699. ERG utvinner statens mineral, deponeringen finner sted på statens eiendom, virksomheten er et resultat av et offentlig initiativ og prosjektet inngår som ledd i regjeringens mineralstrategi. Utslippstillatelsen er begrunnet med hensynet til sysselsetting, bosetting og forsyningssikkerhet. En forføyning vil derfor ha langt større ringvirkninger enn kun for partene i forføyningssaken. Saken har heller ikke det samme hastepreget som i LE-2005-158699.

Hensynet til sakens opplysning er ikke tilstrekkelig ivaretatt ved at staten er part i fastsettelsessøksmålet. Det er heller ikke avgjørende at staten har mulighet til å opptre som partshjelper i forføyningssaken. Tvisteloven § 1-5 er en absolutt prosessforutsetning som ikke kan settes til side ut fra en betraktning om at det offentlige har adgang til å opptre som partshjelper. En partshjelper kan heller ikke nedlegge påstand eller opptre i strid med partenes prosesshandlinger. Det er også urimelig at ERG som privat part må forsvare forvaltningens vedtak og sørge for nødvendig opplysning av offentligrettslige forhold.

Det er ikke lenger anledning til å trekke staten inn som part, jf. tvisteloven § 15-2. Forføyningssaken må dermed avvises.

Verken Århuskonvensjonen eller EØS-retten tilsier et annet resultat. Miljøorganisasjonene har fremdeles adgang til å begjære midlertidig forføyning mot staten og ERG, men ikke mot ERG alene.

Lagmannsretten kan uansett ikke avsi realitetsavgjørelse i saken. Utgangspunktet er at domstolene ved prøvingen av gyldigheten av et forvaltningsvedtak ikke kan avsi dom på realiteten med mindre det foreligger særlig hjemmel for noe annet, jf. HR-2000-1298. Dette gjelder også i saker om midlertidig forføyning, jf. HR-2015-2493-U. Ettersom forføyningskravet innebærer at lagmannsretten må avsi dom på realiteten, må ERG frifinnes. Alternativt utgjør dette et selvstendig grunnlag for å avvise eller heve saken, sml. HR-2000-1298 og HR-2015-2493-U. Krav om dom på realiteten utgjør ikke et «rettskrav» etter tvisteloven § 1-3. Uavhengig av hva lagmannsretten finner riktig, er det sentrale at domstolen ikke kan tre inn i forvaltningens sted og treffe en realitetsavgjørelse i saken.

Det er lagt ned slik påstand:

Prinsipalt:

1. Saken avvises.

[...]

I begge tilfeller:

3. Naturvernforbundet og Natur og Ungdom dømmes – én for alle og alle for én – til å erstatte sakskostnadene til Engebø Rutile and Garnet AS for tingretten og for lagmannsretten.

*Norges Naturvernforbund og Natur og Ungdom har i hovedtrekk gjort gjeldende:*

Det er ikke grunnlag for avvisning.

Det er sikker rett at det i en sak mellom private kan gis dom for krav som forutsetter en prejudisiell vurdering av om en offentlig tillatelse er ugyldig, jf. Ot.prp nr. 51 (2004–2005) side 367 og eksempelvis HR-2024-2308-A. Det samme gjelder i saker om midlertidig forføyning mellom private parter, jf. for eksempel LE-2005-158699. Unntak fra utgangspunktet krever «særskilt begrunnelse», jf. HR-2024-2308-A avsnitt 39.

Det er mye som taler for at omgåelsesunntaket fra HR-2000-594 som ERG har vist til, må anses fraveket ved vedtakelsen av tvisteloven, jf. Ot.prp nr. 51 (2004–2005) side 367 og Inge Lorange Backer i Lov og Rett nr. 2/2008 side 67–80, punkt 2, og i Norsk Sivilprosess side 286. Se også Jo Hov, Rettergang i sivilprosess, side 121. ERGs gjengivelse av gjeldende rett er upresis og misvisende.

Formålet med forføyningssaken er uansett ikke å prøve gyldigheten av vedtakene. Dette er allerede tvistegjenstand i et fastsettelsessøksmål mot staten. Det miljøorganisasjonene ønsker ved kravet om midlertidig forføyning er å sikre at det ikke skjer deponeringen frem til søksmålet mot staten er rettskraftig avgjort og at deponeringen ikke fortsetter etter at statens anke til Høyesterett er forkastet. Dette er noe annet og mer enn «bare en annen formulering av» et krav fastsettelsesdom for ugyldighet, jf. HR-2000-594.

Det kan ikke kreves at staten gjøres til part i forføyningssaken, jf. LE-2005-158699 og Backer, Norsk Sivilprosess, side 286. Hensynet til avgjørelsens rettskraftvirkninger gjør seg ikke gjeldende på samme måte i forføyningssaker som ved fastsettelsessøksmål. Tilfellet i HR-2000-594 forutsetter et fastsettelsessøksmål hvor gyldighetsspørsmålet avgjøres ved dom med rettskraft.

Hensynet til sakens opplysning er godt ivaretatt. Staten har vært part i fastsettelsessøksmålet gjennom flere instanser og opptrådte som partshjelper da forføyningssaken ble behandlet i tingretten.

Århuskonvensjonen artikkel 9 og EØS-avtalen artikkel 3 tilsier også at miljøorganisasjonene kan begjære midlertidige forføyning i situasjoner som den foreliggende.

Begjæringen om midlertidig forføyning er ikke et krav om realitetsdom, slik ERG prøver å fremstille det som. Det domstolen bes om er å forby ERG å deponere gruveavfall i Førdefjorden fordi dette i utgangspunktet er forbudt og krever tillatelse, og det er sannsynlig at tillatelsene som ERG har fått er ugyldige (hovedkravet). På hvilken måte domstolen bes om å treffe realitetsavgjørelse i en forvaltningssak fremstår uforklart, og miljøorganisasjonene stiller seg uforstående til ERGs anførsel. I alle tilfeller er dette et spørsmål som gjelder realiteten i begjæringen om midlertidig forføyning, som ikke skal prøves som en del av søksmålsvilkårene, jf. Jens Edvin A. Skoghøy, *Tvisteløsning*, side 390. Det er åpenbart ikke grunn for avvisning på dette grunnlaget.

Det er ikke lagt ned særskilt påstand i avvisningsspørsmålet.

### **Lagmannsrettens vurdering**

Tvisteloven § 1-3 angir prosessuelle grunnvilkår for at en sak skal kunne behandles av domstolene. Søksmålsvilkårene må også være oppfylt i saker om midlertidig forføyning, jf. eksempelvis Rt-1989-188.

Det følger av tvisteloven § 1-3 andre ledd første punktum, jf. første ledd, at den som reiser en sak om et rettskrav for domstolene, må påvise et «reelt behov for å få kravet avgjort overfor saksøkte». Dette avgjøres ut fra en «samlet vurdering av kravets aktualitet og partenes tilknytning til det», jf. bestemmelsens andre punktum. Bestemmelsen oppstiller krav om tilknytning til søksmålsobjektet både på saksøker- og saksøktesiden – henholdsvis aktiv og passiv partstilknytning.

Tvisteloven § 1-3 suppleres av og må ses i sammenheng med tvisteloven § 1-5. Der slås det fast at «[s]øksmål om gyldigheten av forvaltningsvedtak reises mot den myndighet som har truffet avgjørelsen i siste instans».

Spørsmålet i denne saken er om kravet om midlertidig forføyning også må rettes mot Staten v/Klima- og miljødepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet for at kravet om passiv partstilknytning skal være oppfylt, jf. tvisteloven § 1-3 andre ledd og § 1-5.

Miljøorganisasjonene har lagt ned slik påstand i forføyningssaken:

#### *Prinsipalt:*

Engbø Rutiland AS pålegges å stanse deponering av gruveavfall i Førdefjorden. Pålegget inntreffer fem virkedager etter at lagmannsrettens kjennelse er forkynt. Forføyningen opphører dersom Høyesteretts sak 25-164215SIV-HRET heves, eller dersom staten frifinnes.

Forføyningen opphører også dersom Engebø Rutile and Garnet AS får ny utslippstillatelse og ny driftskonsesjon.

*Subsidiært:*

Engebø Rutile and Garnet AS pålegges å stanse deponering av gruveavfall i Førdefjorden. Pålegget inntreffer fem virkedager etter at Høyesteretts dom i sak 25-164215SIV-HRET er forkynt. Forføyningen opphører dersom Høyesteretts sak 25-164215SIV-HRET heves, eller dersom staten frifinnes. Forføyningen opphører også dersom Engebø Rutile and Garnet AS får ny utslippstillatelse og ny driftskonsesjon.

Miljøorganisasjonenes hovedkrav er at ERG ikke har rett til å deponere gruveavfall i Førdefjorden. Som grunnlaget for hovedkravet gjøres det gjeldende at det etter en prejudisiell vurdering er sannsynlig at eksisterende utslippstillatelse er ugyldig som følge av materiell kompetansemangel og må oppheves.

Det er klart at gyldigheten av et forvaltningsvedtak ikke kan avgjøres i en sak mellom private parter, jf. tvisteloven § 1-5 første punktum. Bestemmelsen er imidlertid ikke til hinder for at det i tvist mellom private parter prejudisielt tas stilling til gyldigheten av et forvaltningsvedtak, uten at vedtaksmyndigheten er gjort til part i saken, jf. Ot.prp nr. 51 (2004–2005) side 367 og eksempelvis HR-2024-2308-A avsnitt 34 flg. I avsnitt 39 i den nevnte avgjørelsen, uttaler Høyesterett videre at «[s]kal et påstandsgrunnlag om prejudisiell prøving av et enkeltvedtak avskjæres, kreves [...] en særskilt begrunnelse».

ERG har med henvisning til Høyesteretts avgjørelse i HR-2000-594 gjort gjeldende at adgangen til prejudisiell prøving av et forvaltningsvedtaks gyldighet uten at vedtaksmyndigheten er gjort til part, ikke gjelder i vår sak.

I HR-2000-594 bestred en privat part i et søksmål mot naboen, gyldigheten av to byggetillatelser naboen hadde fått. Den prinsipale påstanden var at byggetillatelsene skulle kjennes ugyldige. Subsidiært var det lagt ned påstand om at naboen skulle kjennes uberettiget til å oppføre bygget i henhold til byggetillatelsene. Høyesterett kom til at saken verken kunne fremmes etter den prinsipale eller den subsidiære påstand uten at også kommunen var saksøkt. Som begrunnelse for at den subsidiære påstanden ikke kunne fremmes i saken, uttalte Høyesterett:

I vår sak er imidlertid den subsidiære påstand så nært knyttet til gyldighetsspørsmålet at det ikke er naturlig å betrakte spørsmålet om gyldigheten som et prejudisielt forhold. Den subsidiære påstand er i realiteten bare en annen formulering av det saksøker ønsket å oppnå ved den prinsipale påstanden. Det kan ikke sees å være saklige hensyn som kan medføre at saksanlegget bør kunne fremmes i denne form. Det fremstår som en omgåelse.

Det bemerkes at partene omtaler Høyesteretts løsning her som omgåelsesunntaket. For enkelthetens skyld vil også lagmannsretten benytte seg av dette begrepet i det følgende.



Avgjørelsen i HR-2000-594 er avsagt før tvisteloven trådte i kraft. I forarbeidene til tvisteloven er avgjørelsen eksplisitt kommentert av departementet i spesialmerknadene til tvisteloven § 1-5, jf. Ot.prp nr. 51 (2004–2005) side 367 hvor det fremgår:

Første punktum avklarer også at gyldigheten av et forvaltningsvedtak ikke kan avgjøres i en sak mellom private. Dette er i samsvar med avgjørelsen i Rt-2000-1195. Bestemmelsen er ikke til hinder for at det i tvist mellom to private parter prejudisielt tas stilling til gyldigheten av et forvaltningsvedtak, uten at det offentlige er gjort til part i saken.

Departementet slår her uttrykkelig fast at tvisteloven viderefører rettstilstanden i HR-2000-594 når det gjelder utgangspunktet om at gyldigheten av forvaltningsvedtak ikke kan avgjøres i en sak mellom private. I forlengelsen legger departementet til grunn at gyldigheten av forvaltningsvedtak kan prøves prejudisielt mellom private uten at det offentlige er gjort til part. Høyesteretts vurdering og løsning knyttet til den subsidiære påstandsformuleringen i HR-2000-594, er ikke uttrykkelig kommentert.

I juridisk teori er det uenighet om løsningen fra HR-2000-594 når det gjelder den subsidiære påstandsformuleringen – omgåelsesunntaket – er gjeldende rett.

Inge Lorang Backer har med henvisning til uttalelsen i lovforarbeidene om at det i en sak mellom private parter, vil være adgang til å prøve et forvaltningsvedtaks gyldighet prejudisielt (jf. Ot.prp nr. 51 (2004–2005) side 367), tatt til orde for at det er «tvilsomt om søksmålet skal avvises dersom saksøkeren nøyer seg med å saksøke sin private motpart med påstand om at vedkommende er uberettiget til å benytte tillatelsen, uten å nedlegge påstand om at tillatelsen er ugyldig», jf. Lov og Rett 2008/2, side 67–80, punkt 2. Se også Inge Lorang Backer, Norsk Sivilprosess (2024), side 285–286.

Jo Hov påpeker at avgjørelsen i HR-2000-594 «fremtrer som forholdsvis uklar» og gir i forlengelsen av det blant annet uttrykk for «[a] det ikke kan avsies dom for om et vedtak er gyldig eller ikke, kan [...] ikke oppfattes som mer enn en begrensning i hvordan påstanden skal utformes. En må altså ikke kreve dom for ugyldighet, men bare for at den som fremtrer som berettiget etter vedtaket, likevel ikke har rett til å innrette seg etter det.», jf. Hov, Rettergang i sivilprosess (2019), side 121.

I motsetning retning går Jens Edvin A. Skoghøy, som gir uttrykk for at Høyesteretts uttalelser om den subsidiære påstandsformuleringen i HR-2000-594 må legges til grunn ved tolkningen av tvisteloven § 1-5 første punktum, slik at «[d]ersom det er gyldigheten av et forvaltningsvedtak som er den reelle søksmålsgjenstand, må det offentlige saksøkes», jf. Skoghøy, Tvisteløsning, 4. utgave, side 464–465 (heretter Skoghøy).

Med henvisning til HR-2000-594 og Skoghøy, gir også Tore Schei mfl., uttrykk for at «[...] mye taler for at [adgangen til prejudisiell prøving] må ha en grense mot tilfeller der

søksmålets hensikt nettopp er å få prøvd gyldigheten av et vedtak, og påstandsgrunnlaget om prejudisiell prøving fremstår som en ren omgåelse av vilkåret i § 1-5 første punktum [...]», jf. Schei mfl., Tvisteloven: Kommentaarutgave, § 1-3 note 3.4, Juridika, revidert 1. september 2025.

Lagmannsretten kan ikke se at de høyesterettsavgjørelsene ERG har vist til, avklarer spørsmålet. Avgjørelsen i HR-2004-1930-A er for det første avsagt før tvisteloven. Avgjørelsen omhandlet heller ikke det som er tema i vår sak. Saken gjaldt tvist mellom en kommune og to foreldre i kommunen om refusjon av utgifter til barnehage. Kommunen forsøkte å bringe inn gyldigheten av et annet vedtak, som var fattet av Fylkesmannen, som søksmålsgjenstand i saken med påstand om at det vedtaket skulle oppheves. Høyesterett kom til at gyldigheten av vedtaket ikke kunne prøves i en sak mellom kommunen og foreldrene uten at staten var part. Saken aktualiserte ikke omgåelsesunntaket fra HR-2000-594.

Også avgjørelsen i HR-2015-1153-A gjaldt et annet spørsmål enn det som er tema i vår sak. Spørsmålet i den saken var om et søksmål om gyldigheten av et vedtak om barnebidrag skulle avvises som følge av at bare staten og ikke den bidragspliktige var saksøkt. Problemstillingen i vår sak – altså om staten må gjøres til part i tillegg til den private – var ikke tema. Saken omhandlet heller ikke omgåelsesunntaket fra HR-2000-594. Lagmannsretten bemerker at avsnitt 30 som ERG har trukket frem, ikke sier noe annet enn det som følger av tvisteloven § 1-5 første punktum, nemlig at ugyldighetssøksmål må anlegges mot det offentlige.

ERG har i tillegg vist til en avgjørelse fra Borgarting lagmannsrett, LB-2021-176614. Borgarting lagmannsrett la i den avgjørelsen til grunn at rettsstilstanden fra HR-2000-594 er videreført. Staten var ikke gjort til part i fastsettelsessøksmålet og lagmannsretten avviste den private parts påstand om at motparten «har ikke rett til å ta ut granat, eller andre av grunneierens mineraler, på eiendommene [...]» så langt den hvilte på påstandsgrunnlag om at utvinningstillatelsen var ugyldig. Avgjørelsen ble ikke anket til Høyesterett.

Det ovenstående indikerer at det ikke er helt opplagt hvorvidt unntaket ved omgåelser som omhandlet i HR-2000-594 er gjeldende rett eller ikke. I vår sak finner lagmannsretten det imidlertid ikke nødvendig å ta endelig stilling til dette.

Dette fordi det etter lagmannsrettens syn uansett ikke er grunnlag for å si at miljøorganisasjonenes påstand i forføyningssaken er en omgåelse for å få prøvd gyldigheten av utslippstillatelsen ERG har fått. Gyldigheten er allerede tvistegjenstand i fastsettelsessøksmålet miljøorganisasjonene har anlagt mot staten, jf. redegjørelsen under sakens bakgrunn. Det miljøorganisasjonene ønsker ved kravet om midlertidig forføyning er for det første å hindre at det skjer deponering frem til søksmålet mot staten er rettskraftig avgjort, og for det andre, dersom Høyesterett forkaster statens anke, hindre deponering frem til forvaltningen eventuelt gir en ny tillatelse. Dette kommer også til uttrykk i

påstandsutformingen ved at opphørsgrunnene er inntatt. Etter lagmannsrettens vurdering er situasjonen dermed en annen enn i HR-2000-594.

Lagmannsretten peker i tillegg på at det i saken her er snakk om krav om midlertidig forføyning. Avgjørelsen i HR-2000-594 gjaldt en søksmålssituasjon med påstand om fastsettelsesdom. Lagmannsretten kan ikke se at avgjørelsen uten videre har direkte overføringsverdi til den foreliggende forføyningssaken. Et bærende hensyn for å stille krav om at det offentlige må saksøkes ved ugyldighetssøksmål, er hensynet til rettskraftvirkningen av dommen, jf. HR-2000-594 hvor Høyesterett uttaler følgende:

Hvorvidt en sak om gyldigheten av et forvaltningsvedtak kan avgjøres ved fastsettelsesdom i sak mellom private parter, er omtalt i juridisk teori, jf. Skoghøy: Tvistemål (1998), side 341 med henvisninger, og Schei: Tvistemålsloven (1998), 2. utgave, side 1144 flg. De konkluderer begge med at det ikke bør være adgang til dette.

Utvalget slutter seg til dette syn. Det ville føre til uklare rettsforhold og generelt være uheldig om gyldigheten av forvaltningsvedtak ble fastslått ved dom i sak der det offentlige ikke var part, slik at dommen ikke hadde rettskraftsvirkning i forhold til det offentlige. Utvalget er videre enig med lagmannsretten i at § 435 siste ledd kan anføres til støtte for dette syn.

Etter lagmannsrettens vurdering gjør hensynet til avgjørelsens rettskraftvirkninger seg ikke gjeldende på samme måte i forføyningssaker som ved fastsettelsessøksmål. Se også LE-2005-158699 hvor tilsvarende ble lagt til grunn. Dette gjør seg særlig gjeldende i vår sak hvor gyldigheten av forvaltningsvedtaket allerede er tvistegenstand i et fastsettelsessøksmål hvor staten er part. Lagmannsretten kan ikke se at det kan få avgjørende betydning at forvaltningsvedtaket (utslippstillatelsen) i saken her er begrunnet med hensynet til sysselsetting, bosetting og forsyningssikkerhet, slik ERG anfører.

Lagmannsretten viser videre til Inge Lorang Backer, Norsk Sivilprosess (2024), side 286, hvor det forutsettes at en midlertidig forføyning for å få stanset byggarbeidene som var tema i HR-2000-594 måtte vært rettet mot tiltakshaver, ikke mot det offentlige. Backer skriver:

[...] Rt. 2000 s. 1195 U [HR-2000-594], som gjaldt tillatelse etter plan- og bygningsloven til oppføring av tilbygg. Den prinsipale påstanden om at tillatelsen var ugyldig, ble avvist i tråd med det som nå følger av tvl. § 1-5. Også den subsidiære påstanden, som gikk ut på at løyvehaverne var uberettiget til å oppføre til bygget, ble avvist, fordi kjæremålsutvalget anså den så nært knyttet til gyldighetsspørsmålet at det ville bety en omgåelse å tillate den fremmet. Dette lar seg diskutere. Et krav om midlertidig forføyning for å få stanset byggarbeidet, måtte rettes mot løyvehaverne, ikke mot det offentlige, selv om kravet var begrunnet med at byggetillatelsen var ugyldig, og det samme må gjelde for et søksmål med påstand om plikt til å avstå fra eller stanse byggingen (jf. Rt. 1987 s. 538 (544)). [...]

Lagmannsretten kan ikke se at avgjørelsen i HR-2005-1442-U, som ERG har vist til, kan tas til inntekt for at forføyningskravet også skulle vært rettet mot staten. Den saken gjaldt spørsmål om hvilket offentlig organ som var rett saksøkt i et krav om midlertidig forføyning; kommunen eller staten. Avgjørelsen illustrerer at et krav om midlertidig forføyning mot det offentlige må rettes mot den myndigheten som har truffet avgjørelse i siste instans, jf. tvisteloven § 1-5 første punktum. Avgjørelsen sier ikke noe om det som er spørsmålet i vår sak, nemlig om et krav om midlertidig forføyning også må rettes mot det offentlige når gyldigheten av et forvaltningsvedtak prøves prejudisielt i en forføyningssak mot et privat part.

Lagmannsretten kan heller ikke se at hensynet til sakens opplysning eller hensynet til ERG taler avgjørende mot at forføyningssaken fremmes uten at også staten gjøres til part. Lagmannsretten er uansett enig med miljøorganisasjonene i at hensynene er ivaretatt ved at staten har vært part i fastsettelsessøksmålet gjennom flere instanser og benyttet seg av muligheten til å opptre som partshjelper da forføyningssaken ble behandlet i tingretten, jf. HR-2024-2308-A avsnitt 36 med videre henvisning. Staten har så langt ikke erklært partshjelp for lagmannsretten. Dette kan imidlertid ikke være avgjørende.

Uten at det har betydning for lagmannsrettens avgjørelse, bemerker lagmannsretten for øvrig at ERG ikke la ned påstand om avvisning for tingretten. Lagmannsretten kan heller ikke se at ERG tok opp spørsmålet om forføyningskravet også skulle vært rettet mot staten. Selv om bestemmelsene i tvisteloven § 1-3 og § 1-5 er absolutte prosessforutsetninger som retten av eget tiltak må påse at er oppfylt, kan dette etter lagmannsrettens syn indikere at ERG ikke tidligere har ansett partsinntreden fra staten som avgjørende for sakens opplysning.

Lagmannsretten er på bakgrunn av ovenstående kommet til at det ikke er grunnlag for at kravet om midlertidig forføyning også må rettes mot staten.

Kravet om passiv partstilknytning er etter dette oppfylt, jf. tvisteloven § 1-3 andre ledd og § 1-5. ERGs krav om avvisning kan dermed ikke føre frem.

ERG har i tillegg anført at lagmannsretten ikke kan avsi realitetsavgjørelse i saken og derfor må frifinne ERG eller avvise/heve saken. Til dette skal lagmannsretten bemerke at partene er uenige om hva som vil være virkningen av en eventuell ugyldighet, herunder om utslippstillatelsen må anses som et angripenlig vedtak eller om virkningen er at tillatelsen blir virkningsløs/en nullitet. Miljøorganisasjonene har gjort gjeldende at tillatelsen er ugyldig som følge av materiell kompetansemangel og at virkingen da er at tillatelsen blir virkningsløs både etter norsk forvaltningsrett og som følge av en EØS-rettslig reparasjonsplikt. Partens pretensjoner om sakens materielle sider, det vil si de faktiske forhold og rettsregler kravet bygger på, skal ikke prøves ved vurderingen av om søksmålsvilkårene er oppfylt, jf. eksempelvis HR-2019-2206-A avsnitt 65 med videre henvisninger. Holdbarheten av partenes anførsler knyttet til virkningen av en eventuell

ugyldighet, er således noe lagmannsretten eventuelt må ta stilling til ved realitetsbehandlingen av saken.

Etter dette tas ERGs påstand om at saken må avvises ikke til følge.

Sakskostnadsavgjørelsen utstår til den endelige avgjørelsen av saken, jf. tvisteloven § 20-8 første ledd.

Avgjørelsen er enstemmig.

## **SLUTNING**

Saken avvises ikke.

Arild Oma

Stig Sjong

Carl Petter Martinsen

Dokument i samsvar med undertegnet original.

Jatin Patel

## Veiledning om anke i sivile saker

I sivile saker er det reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 som gjelder for anke. Reglene for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger er litt ulike. Nedenfor finner du mer informasjon og veiledning om reglene.

### Ankefrist og gebyr

Fristen for å anke er én måned fra den dagen avgjørelsen ble gjort kjent for deg, hvis ikke retten har fastsatt en annen frist. Disse periodene tas ikke med når fristen beregnes (rettsferie):

- fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag
- fra og med 1. juli til og med 15. august
- fra og med 24. desember til og med 3. januar

Den som anker, må betale behandlingsgebyr. Du kan få mer informasjon om gebyret fra den domstolen som har behandlet saken.

### Hva må ankeerklæringen inneholde?

I ankeerklæringen må du nevne

- hvilken avgjørelse du anker
- hvilken domstol du anker til
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hva du mener er feil med den avgjørelsen som er tatt
- den faktiske og rettslige begrunnelsen for at det foreligger feil
- hvilke nye fakta, bevis eller rettslige begrunnelser du vil legge fram
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det kravet ankesaken gjelder, og hvilket resultat du krever
- grunnlaget for at retten kan behandle anken, dersom det har vært tvil om det
- hvordan du mener at anken skal behandles videre f.eks. om det bør være muntlig behandling i rettsmøte, skriftlig behandling og/eller rettsmekling.

### Hvis du vil anke en tingrettsdom til lagmannsretten

Dommer fra tingretten kan ankes til lagmannsretten. Du kan anke en dom hvis du mener det er

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i dommen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Hvis du ønsker å anke, må du sende en skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har behandlet saken. Hvis du fører saken selv uten advokat, kan du møte opp i tingretten og anke muntlig. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater, anker muntlig.

Det er vanligvis en muntlig forhandling i lagmannsretten som avgjør en anke over en dom. I ankebehandlingen skal lagmannsretten konsentrere seg om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet, og som det er knyttet tvil til.

Lagmannsretten kan nekte å behandle en anke hvis den kommer til at det er klar overvekt av sannsynlighet for at dommen fra tingretten ikke vil bli endret. I tillegg kan retten nekte å behandle noen krav eller ankegrunner, selv om resten av anken blir behandlet.

### Retten til å anke er begrenset i saker som gjelder formuesverdi under 250 000 kroner

Hvis anken gjelder en formuesverdi under 250 000 kroner, kreves det samtykke fra lagmannsretten for at anken skal kunne bli behandlet.

Når lagmannsretten vurderer om den skal gi samtykke, legger den vekt på

- sakens karakter
- partenes behov for å få saken prøvd på nytt
- om det ser ut til å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket, eller ved behandlingen av saken

### Hvis du vil anke en tingretts kjennelse eller beslutning til lagmannsretten

En *kjennelse* kan du som hovedregel anke på grunn av

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i kjennelsen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Kjennelser som gjelder saksbehandlingen, og som er tatt på bakgrunn av skjønn, kan bare ankes dersom du mener at skjønnsutøvelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan du bare anke hvis du mener

- at retten ikke hadde rett til å ta denne typen avgjørelse på det lovgrunnlaget, eller
- at avgjørelsen åpenbart er uforsvarlig eller urimelig

Hvis tingretten har avsagt dom i saken, kan tingrettens avgjørelser om saksbehandlingen ikke ankes særskilt. Da kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Kjennelser og beslutninger anker du til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anken avgjøres normalt ved kjennelse etter skriftlig behandling i lagmannsretten.

### **Hvis du vil anke lagmannsrettens avgjørelse til Høyesterett**

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke gis bare når anken gjelder spørsmål som har betydning utover den aktuelle saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta anker over *kjennelser* og *beslutninger* til behandling dersom anken ikke reiser spørsmål av betydning utover den aktuelle saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves. Anken kan også nektes fremmet dersom den reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.